

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької мови

Дипломна робота магістра
з теми **«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ ВИМОВИ УЧНІВ
ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

Виконала: здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня групи Nim1-M21
спеціальності 014 Середня освіта «(Мова і
література (німецька)» за освітньою програмою
«Середня освіта (Німецька мова і зарубіжна
література)»

Гермаківська Тетяна Валентинівна

Керівник: **Кушнерик Володимир Іванович,**
доктор філологічних наук, професор, професор
кафедри німецької мови

Рецензент: **Сеник Галина Іванівна,**
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
германських мов та загального мовознавства
Чернівецького національного університету
імені Ю. Федьковича

Кам'янець-Подільський – 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ВИМОВИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	6
1.1. Зв'язок слухо-вимовних навичок з різними видами мовленнєвої діяльності.....	6
1.2. Вимоги до формування фонетичних навичок учнів закладів загальної середньої освіти.....	9
1.3. Принципи відбору фонетичного мінімуму для програм з іноземної мови закладу загальної середньої освіти.....	15
1.4. Лінгвістичні та психофізіологічні основи постановки іншомовної вимови.....	19
1.5. Проблема мовної інтерференції та способи її подолання.....	26
Висновки до розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОПРАЦЮВАННЯ ФОНЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОЦІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	39
2.1. Комунікативний підхід до опрацювання фонетичного матеріалу.....	39
2.2. Навчання німецької вимови на початковому етапі.....	40
2.3. Робота над вимовними вміннями учнів на вдосконаленому та зразковому етапах навчання німецької мови.....	49
2.4. Фонетичні вправи на уроці німецької мови.....	58
Висновки до розділу 2.....	64
Розділ 3. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ВИМОВИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	66
3.1. Методичні рекомендації В. Бухбіндера, щодо навчання вимови.....	66
3.2. Методичні рекомендації, щодо навчання вимови учнів старших класів.....	67
3.3. Елементи подібності та відмінності у методиці навчання вимови в Україні та Німеччині.....	79
Висновки до розділу 3.....	82
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	91

ВСТУП

У зв'язку зі вступом України до європейського освітнього простору, впровадженням нових навчальних програм, які укладено з урахуванням «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» виникла необхідність більш детально проаналізувати вимоги до формування фонетичної компетенції у процесі навчання та вивчення іноземної мови у ЗЗСО. На сьогоднішній день у методиці навчання ІМ прийнято користуватись більш сучасним терміном – «фонетична компетентність». Послугуючись терміном «фонетична компетентність» ми визначаємо її як складову іншомовної комунікативної компетенції і розуміємо її як здатність до сприйняття на слух і коректного артикуляційного та інтонаційного оформлення висловлювання, що ґрунтується на відповідних навичках, знаннях та фонетичній усвідомленості.

Формування фонетичної компетентності розпочинається на першому ступені навчання та вивчення іноземної мови і має на меті формування іншомовної комунікативної компетенції з акцентом на її важливу складову – фонетичну компетентність. У старших класах продовжується удосконалення навичок вимови та інтонування у комплексі з формуванням інших складових іншомовної комунікативної компетентності, що й визначає **актуальність дипломної роботи.**

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі дослідження нами було проаналізовано низку джерел та публікацій, які присвячені проблемі формування навичок вимови у процесі навчання іноземної мови у ЗЗСО. Дана проблема була висвітлена в працях вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких Н.Ф. Бориско, Н.В. Бесмертна, Т.Д. Вербицька, В.М. Гутник, Н.О. Красовська, О. В. Скрипченко, З. В. Огороднійчук та інші.

Об'єктом дослідження є процес навчання іноземної мови у ЗЗСО.

Предметом дослідження є процес формування навичок вимови на уроках німецької мови у ЗЗСО.

Метою дипломної роботи є вивчення специфіки навчання вимови на уроках іноземної мови, особливостей використання методів та технологій формування іншомовної фонетичної компетентності учнів ЗЗСО.

Окреслена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- 1) проаналізувати теоретичні засади навчання вимови на уроках іноземної мови у ЗЗСО;
- 2) визначити вимоги до формування фонетичних навичок учнів ЗЗСО та принципи відбору фонетичного мінімуму;
- 3) встановити лінгвістичні та психофізіологічні основи постановки іноземної вимови із урахуванням мовної інтерференції;
- 4) дослідити сучасні методики опрацювання фонетичного матеріалу на уроці німецької мови;
- 5) розробити методичні рекомендації щодо навчання вимови учнів старших класів.

Комплекс використаних **дослідницьких методів** охоплює: критичний аналіз науково-методичних джерел, вивчення та узагальнення позитивного досвіду роботи вчителів німецької мови, спостереження, дослідне навчання під час проходження виробничих практик у ЗЗСО.

Практичне значення отриманих результатів визначається в можливості застосування результатів дослідження в практиці навчання іноземних мов, а саме німецької. Розроблені вправи з навчання вимови можуть бути рекомендовані для використання на уроках німецької мови в ЗЗСО, а тести щодо визначення рівня сформованості фонетичної компетентності вдало доповнять підсумкові завдання.

Апробація положень дипломної роботи відбулася на III міжнародній студентській науковій конференції «Цифровізація науки та сучасні тенденції її розвитку» (11 листопада 2022 р., м. Умань).

Публікації: Результати дослідження висвітлено у тезах доповідей:

Гермаківська Т.В. Елементи подібності та відмінності у методиці навчання вимови в Україні та Німеччини: *Цифровізація науки та сучасні*

тенденції її розвитку: матеріали III Міжнародної студентської наукової конференції, м. Умань, 11 листопада, 2022 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця: ГО «Європейська наукова платформа», 2022. С. 231-234.

Гермаківська Т.В. Сучасні підходи до формування іншомовної фонетичної компетентності в загальноосвітньому навчальному закладі : *Збірник наукових праць студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Випуск 16. С. 27-29.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків і списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Питання навчання іноземної вимови на уроках німецької мови у закладах загальної середньої освіти порушується на сторінках багатьох методик навчання іноземної мови як в Україні, так і в Німеччині.

Методи та підходи щодо навчання вимови часто змінювались. На основі артикуляційного підходу процес ознайомлення з фонетичним матеріалом відбувався шляхом аналізу роботи органів мовлення при артикуляції нової фонемі, що приводило до теоретизації навчальної діяльності у школі. На зміну йому прийшов акустичний підхід, який передбачав навчання іноземної вимови тільки на основі слухових відчуттів учнів. Найбільш перспективним і методично обґрунтованим виявився комунікативний підхід до навчання вимови на уроці іноземної мови. Суть цього підходу полягає у створенні комунікативної ситуації, використанні звукового контексту при ознайомленні учнів з фонетичним явищем, оскільки навчання іноземної мови полягає в оволодіння вміннями і навичками спілкуватися в усній і письмовій формах.

У першому розділі роботи висвітлено теоретичні положення щодо навчання вимови. Зокрема з'ясовано питання відбору фонетичного мінімуму, вимоги до іноземної вимови учнів, лінгвістичне та психофізіологічне підґрунтя для розвитку вимовних вмінь, а також інтерференцію рідної мови на вивчення іноземної.

Основною проблемою, що була досліджена у другому розділі роботи, є методика формування та вдосконалення вимовних навичок учнів на різних етапах вивчення іноземної мови.

Як результат, ознайомлення з новим фонетичним матеріалом повинно відбуватися у звуковому контексті, в певній мовленнєвій ситуації на основі комунікативного підходу до навчання вимови. Розвиток і вдосконалення

вимовних дій на всіх етапах вивчення іноземної мови здійснюється комплексно, разом з роботою над усним мовленням, читанням, аудіюванням та письмом.

Для свідомого оволодіння іноземною вимовою та перевірки знань учнів було розроблено тестові завдання з фонетики, а також систему вправ для розвитку і автоматизації слухо-вимовних навичок учнів. Кращому засвоєнню вимови та формування фонематичного слуху в учнів сприятиме збірка німецьких віршів та пісень, яка може використовуватись на всіх етапах вивчення німецької мови у школі, зокрема старшому.

У роботі в логічній послідовності подано методичні прийоми для формування вимовних навичок та шляхи їх вдосконалення на усіх етапах навчання німецької мови.

Дослідження проблеми навчання німецької вимови у методичних рекомендаціях німецьких науковців пропонується використовувати у шкільній практиці вивчення іноземних мов. Розгалужена система фонетичних вправ, елементи драматизації, використання німецького фольклору та літературних творів різних жанрів сприятиме ефективному засвоєнню вимови учнями, стимулюватиме розвиток практичних навичок та вмінь правильно вимовляти іншомовні слова і речення, а процес навчання зробить цікавим та захоплюючим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акулина Е.В. Проблема языковой интерференции при обучении фонетике немецкого языка : ИЯШ. №5, С. 46-49.
2. Бабин О.А. Введение в практическую фонетику немецкого языка. СП : Союз, 2001. 190 с.
3. Банкевич Л.В. Ложные фонетико-графические ассоциации при запоминании лексики ин. языка : ИЯШ. 1981. №3. С. 79-82.
4. Бех П.О., Биркун Л.В. Концепція викладання іноземних мов в Україні : Іноземні мови. 1996. №2. С. 3-8.
5. Бім И.Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе. Проблемы и перспективы. М: Просвещение, 1988. 256с.
6. Бухбиндер В.А. Методика обучения немецкому языку в средней школе. К. : Вища школа, 1984. 160с.
7. Бухбиндер В.А. Очерки методики обучения устной речи на иностранных языках. К.: Вища школа, 1980. 210с.
8. Васильев В.А. Обучение английскому произношению в средней школе. М. : Просвещение, 1979. 148с.
9. Ветохов О.М. Основні проблеми сучасної психології навчання іноземних мов : Педагогіка і психологія. 2004. №3. С. 108-109.
10. Ветохов О.М. Труднощі оволодіння іноземною мовою : Рідна школа. 2002. №1. С.61-62.
11. Вишневский О.І. Діяльність учнів на уроці іноземної мови : К., 1989. 146 с.
12. Вишневский О.І. Довідник учителя іноземної мови. К., 1982. 96с.
13. Волошан Г. Психолого-педагогічні умови навчання мододших школярів іноземної мови : Англійська мова та література. 2003. №13. С. 1-5.

14. Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролюбов А.А. Методика обучения иностранным языкам в средней школе М., 1982. 278с.
15. Гомоляко Г. Zungenbrecher : Deutsch. Шкільний світ. 2004. №5 (37), С. 13-15.
16. Дмитренко С. З досвіду навчання іншомовного мовлення та толерантного естетичного виховання старшокласників : Іноземні мови в навч. закл. 2005. №4. С.73-75.
17. Жека А.В. Особливості навчання усного мовлення на початковому етапі : Deutsch. 2005. №14, С. 16-17.
18. Жинкин Н.И. О теориях голосообразования :Мышление и речь. 1963, №8, с.26.
19. Жинкин Н.И. Механизмы речи. М., 1958. 370с.
20. Журавлев В.К. Диахроническая фонология. М., 1986. 148с.
21. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. М., 1985. 160с.
22. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе. М. 1991. 220с.
23. Ительсон Є.І. Методика навчання англійської мови в середній школі. К., 1969. 159с.
24. Калініна Л., Самойлюкевич І., Березенська Л. Технології формування іншомовної фонетичної компетенції учнів початкової школи : Іноз. мови в навч. закл. 2003. №8, С. 93-95.
25. Климитенко А.Д., Миролюбова А.А. Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе. М., 1981. 417с.
26. Колісник М. Навчання усного спілкування німецькою мовою із застосуванням рольової гри: Шкільний світ. 2004. №13. С. 21-22.
27. Концепція навчання іноземних мов у середній загальноосвітній 12-річній школі : Deutsch. 2004. №4. С. 3-7.
28. Космін О.Г., Сулемова Г.А. Практична фонетика німецької мови. М.,

1990. 223с.

29. Лисенко Е.І. Вступний курс фонетики німецької мови. К.: А.С.К., 2001. 95с.

30. Ломов Б.Ф. Проблема общения в психологии : Проблема общения в психологии. 1981. №16. С. 8-10 .

31. Макаренко Л. Найперше - враховувати психологічні особливості : Іноз. мови в навч. закл. 2003. №1 (3). С. 128-129.

32. Мартиненко Г.М. Навчання німецької мови на початковому етапі. К.: 1980. 189с.

33. Маслыко Е.А., Бабинская П.К. Настольная книга преподавателя иностранного языка. Минск, 1992. 325с.

34. Матвієнко Г. Вчимося спілкуватися німецькою мовою : Іноз. мови в навч. закл. 2005. №2. С. 74-77.

35. Мезенина М.В. Поговорим о скороговорках : ИЯШ. 1993. №2. С. 51-52.

36. Мурашева Е.И. Изучение и преподавание немецкого произношения. М.,1961. 273с.

37. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. К., 2002. 328с.

38. Ніколаєва С., Шерстюк О. Сучасні підходи до викладання іноземних мов : Іноз. мови в навч. закл. 2001. №3. С.49-55.

39. Норк О.А., Адамова Н.Ф. Фонетика современного немецкого языка. М., 1976. 168с.

40. Норк О.А., Милюкова Н.А. Практическое пособие для учителей средней школы. К, 1977. 143с.

41. Норк О.А. Основные интонационные модели немецкого языка : ИЯШ. 1964. №3. с.43-45.

42. Павлова С.В. Обучение иноязычному произношению на коммуникативной основе : ИЯШ. 1985. №12. С.29-32.

43. Павлюк З. Вчити мові живій, а не спрощеній : Іноз. мови в навч. закл.

2005. №4. С.60-69.

44. Панова Л.С. Обучение иностранному языку в школе. К., 1989.185с.

45. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. М., 1991.125с.

46. Пассов Е.И. Урок иностранного языка в средней школе. М., 1988.158с.

47. Петренко О.Д. Фонетичні варіанти сучасної німецької мови : Deutsch. 2005. №6. С. 17-20.

48. Повалихина О.И. Задания в тестовой форме по фонетике немецкого языка : Deutsch. 1996. №34. С. 6-8.

49. Потапова Р.К., Линдер Р.П. Особенности немецкого произношения. М., 1991. 319с.

50. Прокопова Л.І. Методика постановки німецької вимови в середній школі. К, 1969.143с.

51. Реутов Н. Об особенностях обучения немецкому языку как второму иностранному в средних учебных заведениях : Иноз. мови в навч. закл. 2005. №3. С.16-19.

52. Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. М., 1991. 190с.

53. Рогова Г.В. Содержание обучение иностранному языку в школе : ИЯШ. 1974. №3. С. 76-77.

54. Симерницкая З.Г. Мозг человека и психические процессы в онтогенезе. М.,1985. 112с.

55. Соколов А.Н. Внутренняя речь при изучении иностранного языка : Вопросы психологии. 1960. №5. С.62.

56. Старков А.П. Навчання англійської мови в середній школі. К., 1979.144с.

57. Халина И.И. Фонетический минимум по немецкому языку для средней школы. М.,1973. 48с.

58. Царькова В.Б. Речевые упражнения на немецком языке. М., 1980. 144с.

59. Шатилов С.Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе.

M., 1986. 228с.

60. Шостак Г.Т. Вірші та римівки на уроці іноземної мови : Іноз. мови в навч. закл. 2004. №2. С.9-11.
61. Яковчук М. Die ersten Schritte in die deutsche Phonetik :Deutsch. 2003, №8 (16), с. 3-6.
62. Bausch Karl-Richard, Handbuch Fremdsprachenunterricht. Tübingen: Francke, 1991. 246s.
63. Brook P. Der leere Raum. Berlin, 1994. 130s.
64. Deutsch als Fremdsprache : Zeitschrift zur Theorie und Praxis des Deutschunterrichts für Ausländer. München/ Berlin: Langenscheidt. 1994, Heft1, s. 47-49.
65. Dieling H., Hirschfeld U.. Phonetik lehren und lernen. München: Goethe-Institut, 1995 185s.
66. Erklärung zur Stellung der Phonetik im Bereich Deutsch als Fremdsprache : Fremdsprache Deutsch. 1995, Heft 12, s.5.
67. Hanke E., Körpersprache : Fremdsprache Deutsch. 1995, Heft 12, s.12.